

Varga Klára

Látóhatárok egy könyvtárban
Avagy, a Horizon integrált könyvtári rendszer bevezetése és használata
az Egyetemi Könyvtárban.

*Az idő az, ami megakadályozza, hogy a
dolgok mind egyszerre történjenek.
(John Archibald Wheeler)*

Gyorsuló idő. Az egyik kedvenc sorozatom. S valóban úgy tűnik, gyorsul az idő¹. Mindenki fut, rohan, nem ér rá. Egyre több információra van szükségünk s egyre hamarabb. S manapság már az egyik legértékesebb információ az, hogy mi is az igazán informatív adat. Könyvek ezrei jelennek meg hetente, amelyek egy részét már fél év múlva elavultnak tekinthetjük. Ezzel a tempóval lépést tartani vagy legalábbis megpróbálni lépést tartani nehéz, fáradságos ámde rendkívül érdekes, gyakran improvizálást igénylő feladat mindenki számára. Van, aki nem akar van, aki akar de nem tud, s van olyan, aki akar és be is száll e mókuserékbe. A mókuserékbe, amelyet egyre gyorsabban és gyorsabban hajt az idő.

Mit is jelent az, ha egy könyvtár a hagyományos kézi feldolgozásról, nyilvántartásról, ügymenetről át akar térni a számítógéppel segített munkavégzésre?² Sok előkészítő munkát, a szükséges pénzeszközök előteremtését, a kiválasztott rendszer beszerzését. S mindez még mindig kevés. A rendszer üzemeltetéséhez

---

¹ Bár nem tartozik szorosan a témához, ám mégis hadd említsem meg az egyik kedvenc könyvemet, HAWKING, Stephen, W.: *Az idő rövid története a nagy bummtól a fekete lyukakig* című könyvét, mely — többek között — az idővel is foglalkozik.

² KOKAS Károly: *Könyvtáraink az elektronizáció és a hálózatok világában*. Konferencia előadás. "Hazai összefogás, európai együttműködés" konferencia. Nyíregyháza, 1996. május 2-4. Elektronikus formában elérhető a Magyar Elektronikus Könyvtárban (MEK) a következő címen:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/konyvtar/automat/kokas-3.hun>

informatikai szakembereket kell felvenni, a könyvtáros munkatársakat be kell tanítani, szervezeti átalakításokat kell végrehajtani és nem utolsósorban, használni kell a rendszert.

Múlt nélkül sose lett volna jelen.

A kezdet

*Hacsak meg nem mozdulsz, a hely, ahol most vagy lesz az a hely, ahol mindig is leszel.
(Ashleigh Brilliant)*

Egy ilyen vállalkozásban az Egyetemi Könyvtár nem volt és ma sincs egyedül. Jelenlegi partnerei a Miskolci Egyetem Központi Könyvtára³, a SOTE Központi Könyvtára⁴ és az ELTE BTK Központi Könyvtára. E három egyetem négy könyvtára egy alkalmi társulás keretében életre hívta az ELMESO szövetséget 1992-ben. A szövetség megalakulásáról, céljáról és a kitűzött feladatok megvalósításáról 1994-ben a projekt akkori vezetője SZELLE Béla és MOHOR Jenő be is számolt a TMT⁵ egyik számában.

A társult könyvtárak által így koncentrált anyagi erőforrások lehetővé tették, hogy az akkor — mind architektúrájában mind nyitottságában — az egyik legkorszerűbb integrált könyvtári rendszert megvásárolják. A Sybase adatbázisra épülő, kliens-szerver architektúrájú, OS/2-es kliensű Marquis rendszert a Dynix⁶ cég szállította. A könyvtári rendszer a szükséges öt nagy területet lefedte:

---

³ A Miskolci Egyetemi Központi Könyvtárának Internet címe: <http://www.lib.uni-miskolc.hu>

⁴ A SOTE Központi Könyvtárának Internet címe: <http://www.lib.sote.hu>

⁵ MOHOR Jenő — SZELLE Béla: *ELMESO: összefogás három egyetem könyvtári információs rendszerének megújításáért.* = TMT 41. évf. 1994. 7-8. sz. 289-293. p.

⁶ A Dynix cégről a következő címen található információ: <http://www.dynix.de>

Az integrált rendszerekkel és szállítókkal foglalkozik a következő két mű:

KOKAS Károly: *Könyvtári integrált rendszerek hazai alkalmazása.* = TMT 39. évf. 1992. Elektronikus formában elérhető a MEK-ben a következő címen:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/konyvtar/automat/kokas-2.hun>

BAKONYI Géza — KOKAS Károly: *Könyvtári integrált rendszerek és hazai alkalmazásuk.* 1996. Elektronikus formában elérhető a MEK-ben a következő címen:

<http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/electronic/libsys/libsys.html>

beszerzés (ACQ), katalogizálás (CAT), folyóirat-kezelés (SER), számítógépes katalógus lekérdezése (PAC), kölcsönzés (CIRC). Ezen kívül a számítógépes katalógus távoli lekeresését is lehetővé tette több platformon. (Ilyen például a Windows-os felületű WUI és a karakteres felületű CHUI.)

A projekt keretén belül még 1994-ben szintén beszerzésre kerültek a 4 könyvtár szerverei, kliens számítógépei valamint egyéb szükséges eszközök. Az Egyetemi Könyvtár kiszolgáló szervere egy IBM RISC 6000-es számítógép 6 GB merevlemezzel, amelyen AIX operációs rendszer fut. Kliens számítógépei IBM PS/2-esek 80 illetve 160 MB merevlemezzel, amelyekre OS/2 operációs rendszer került telepítésre.

1995. januárját mutatta a naptár és az Egyetemi Könyvtárban technikailag szinte minden rendelkezésre állt ahhoz, hogy az integrált könyvtári rendszert bevezessék a gyakorlatba is. Néhány személyi és könyvtár-szakmai feltétel azonban még nem teljesült ez időre. Ezen problémák megoldása vagy kiküszöbölése még váratott magára jó ideig.

Idő közben a Dynix cég tulajdonosa az Ameritech⁷ megvette a Notis céget és a Marquis-t valamint a Notis Horizon-ját Horizon név alatt egyesítette. Az átkeresztelésből eredő módosításokat valamint az idő múlásával és az igények bővülésével szükségessé vált javításokat — például a Z39.50 szabvány⁸ integrálását, amelyhez a Z-kliensként működő WinPac tartozik —, kiegészítéseket az Egyetemi Könyvtár is megkapta. Így a Horizon 3.2 verziójú integrált könyvtári rendszer büszke tulajdonosának mondhatta magát.

---

⁷ Az Ameritech cégről a következő címen található információ: <http://hsc.amlibs.com>

⁸ BURMEISTER Erzsébet: *A Z39.50 információkeresési szabvány és alkalmazása*. Szakdolgozat. Debrecen, 1996. Elektronikus formában elérhető a MEK-ben a következő címen:

http://www.mek.iif.hu/porta/szint/tarsad/konyvtar/automat/z39_50/z39_50.mek

BURMEISTER Erzsébet — TÍMÁR Zsolt: *A Z39.50 protokoll és könyvtári alkalmazása Magyarországon és a világban*. Konferencia előadás. Networkshop'97 Konferencia. Keszthely, 1997. május 27-29. Elektronikus formában elérhető a MEK-ben a következő címen:

<http://www.mek.iif.hu/porta/szint/muszaki/szamtech/wan/netwshop/netwsh97/burmeist/burmeist.mek>

Jómagam 1995. szeptemberében kerültem az Egyetemi Könyvtárba s egyik legfontosabb feladatomban a rendszer gyakorlati bevezetése lett. A másik három könyvtárral szorosan együttműködve megkezdtük a következő lépcsőfok megmászását.

Fél év leforgása alatt az Informatika csoport a rendszer kliensei számára kijelölt számítógépeket üzembe helyezte, a szükséges programokat telepítette, a munkához elengedhetetlen magyar nyelvű segédleteket elkészítette, a feldolgozási metódust kidolgozta s végül, de nem utolsó sorban betanította a feldolgozókat.

A tanulás

*Az oktatás csodálatos dolog, de jusson
eszünkbe néha, hogy amit érdemes tudni, azt
nem lehet megtanítani.
(Oscar Wilde)*

Mára elmondhatjuk, hogy a Könyvtár címleírói, szakozói és a kölcsönzésben résztvevő munkatársai munkaeszköznek tekintik a rendszert, s már jobban szeretnek vele, mint nélküle dolgozni. (Reméljük a rendszerben dolgozni „kényszerülő” többi kolléga is így érzi vagy így érzi majd.) Megszokták következetességét, hibáit, a helyi szokásokhoz nem mindig tökéletesen idomuló lehetőségeit. De nem volt ez mindig így.

Az új, szokatlan dolgokat az ember először nagyfokú gyanakvással figyeli és kezeli. Rávetíti negatív tapasztalatait, s úgy érzi, ha a kisebbik rosszat kell választania, akkor inkább maradjon minden a régiben. Ezt a természetes gyanakvást és ellenállást kellett leküzdeni, mikor elkezdődött a rendszer kereső és katalogizáló moduljának betanítása.

Mivel ekkor a Könyvtár még nem rendelkezett saját rekordokkal, ezért a rendelkezésre álló ún. tréning adatbázisban megtalálható adatok felhasználásával kezdődött a begyakorlás. (A tréning adatbázist azzal a szándékkal adja a Dynix a rendszerhez, hogy a felhasználók ezen gyakorolják be az egyes modulok használatát, kezelését. Ez rendkívül hasznos, hiszen félelemérzet nélkül, nagy bátorsággal lehet munkához fogni. A gyakorló adatbázis tartalmaz néhány száz rekordot is, amelyekkel könnyen szimulálhatók a problematikus helyzetek.)

Lekereséskor először azt kellett megtanulni, hogy milyen kereső indexek léteznek, mikor, melyiket érdemes használni, mit jelent a „szűrés”, s milyen kapcsolati rendszerek állnak rendelkezésre. E mellett párhuzamosan gyakorolni lehetett a katalogizálást.

A katalogizálás tulajdonképpen egy űrlap kitöltését jeleneti. Az űrlapon az egyes egységeket USMARC⁹ mezőkbe és almezőkbe kell beírni. Ehhez természetesen szükség volt egy olyan erősen szűkített USMARC mezőlistára, amelyet kiindulási alapként lehetett használni. Ezen lista elkészítéséhez nagy segítséget nyújtottak a gyakorló adatbázisban lévő, valamint a más könyvtárakból letölthető rekordok és a HUNMARC szabvány. A lista még ma sem tökéletes és talán soha nem is lesz az, de jó szolgálatot tett és tesz a feldolgozók munkájának megkönnyítésében.

Kidolgozásra kerültek a konvertálásokhoz szükséges konkordancia táblák. Kísérletek történtek a BIBLIOS¹⁰ adatbázisban tárolt adatok átvételére is. Az eredmények sajnos nem voltak biztatóak, így akkor a Könyvtár lemondott a konvertálásról.

A kölcsönzői modul munkába állítása előtt meg kellett vizsgálni, hogy az eddig alkalmazott eljárások, ügymenetek mennyire ültethetők át a rendszerbe. A vizsgálat s a konzekvenciák levonása után, a szükséges paraméterek értékeit meg kellett határozni, majd a

---

⁹ Mint a 7. lábjegyzetben említett BAKONYI — KOKAS írásból megtudhatjuk, a MARC (MACHINE READABLE CATALOGUING) egy egységes bibliográfiai csereformátum. A könyvtári, bibliográfiai adatfeldolgozás alapjait az ISBD (INTERNATIONAL STANDARD BIBLIOGRAPHIC DESCRIPTION) és az AACR2 (ANGLO-AMERICAN CATALOGING RULES 2ND EDITION) szabványok biztosítják. Ezek szolgálnak alapul a nemzeti MARC formátumok kidolgozásakor. Sajnálatos módon ezek a nemzeti MARC formátumok eltérnek egymástól. Ezért kidolgoztak egy új nemzetközi formátumot, a UNIMARC-ot. A valóságban jelenleg még csak kevesen használják. A HUNMARC formátum mindegyiktől eltérő adatszerkezetet valósít meg, ezért azt a magyar könyvtárak csak mint köztes adatcsere formátumot képesek használni.

A teljes USMARC leírás megtalálható a következő címen: <http://lcweb.loc.gov/marc/>.

A HUNMARC adatcsere formátumról az Egyetemi Könyvtárban jelenleg a következő könyv áll rendelkezésre: *HUNMARC: a bibliográfiai rekordok adatcsere formátuma 1* [összeáll. SIPOS MÁRTA]. - Bp.: OSZK, 1994.

¹⁰ A BIBLIOS adatbázist felépítő és kezelő programokat PÁLFI ÉVA készítette BASIC programnyelven. Az adatbázis legfőbb feladata nem a visszakereshetőség biztosítása, hanem a katalogizálás meggyorsítása és a katalógus-cédula előállításának megkönnyítése volt.

rendszerbe be kellett állítani. Csak ez után kezdődhetett el a betanítás, majd pedig a próbaidőszak. A hagyományos munkafolyamatokról a számítógépesekre való áttérés a kezdeti zökkenőktől (nem megfelelő paraméter-értékek, a megszokottól eltérő ügymenet stb.) eltekintve simán zajlott le.

A megszerzett tapasztalatokat felhasználva már jóval könnyebb volt a tanszéki könyvtárak rendszerbe integrálása.

Először minden érdeklődő könyvtár helyzetét fel kellett mérni, majd pedig rangsorolni a könyvtárakat, hogy mennyire tesznek eleget a szükséges feltételeknek. Ezt követően a kiválasztott könyvtárak megadták a rendszer hangolásához szükséges paramétereket és kijelölték azokat a könyvtáros kollégákat, akik a Könyvtár által szervezett intenzív, 4-5 napos, tanfolyamon részt vesznek majd.

A tanfolyam célja azon munkafolyamatok bemutatása, megtanítása volt, amelyeket az Egyetemi Könyvtárban már rutinszerűen végeztek.

A tanfolyam végeztével a résztvevő könyvtárak megkapták a rendszer gyakorló adatbázisához szükséges jogokat és kliens programokat. Így lehetőségük volt — a rendelkezésükre álló személyi-, technikai- és anyagi feltételektől erősen függően — a szükséges rutin megszerzésére. Ezután, már csak a könyvtáron múlt, hogy mikor tér át a gyakorlásról a valódi feldolgozásra.

A jelen

*Pokolba a Naprendszerrel! A világitás
csapnivaló, a bolygók túl messze vannak
egymástól, üstökösök zaklatják az embert.
Egyszóval szájalmas tákolmány. Magam
jobbat csinálnék.
(Lord Jeffrey)*

Jelenleg a Horizon 4.1.1-es verziója van használatban, amelyet 1996. novemberében telepített a Dynix egyik szakembere. A régi verzió több hibáját (például a hosszú címek kezelésének problémája) is kijavították, de még mindig nem tökéletes a rendszer. Sok gond van még a magyar és egyéb diakritikus jelek ábrázolásával, kezelésével.

Az Egyetemi Könyvtár már nem csak saját állományát dolgozza fel. Az adatbázisba kerülnek azon művek adatai is, amelyeket

a Könyvtáron keresztül rendelnek meg az ELTE különböző tanszéki könyvtárai. A könyvek mellett elkezdődött a folyóiratok adatainak felvitele is.

Nagy előrelépés, hogy az adatbázisba az Egyetemi Könyvtáron kívül már a BTK Központi Olvasóterme, a BTK Történeti Tanszékek Könyvtára, az ÁJK Kari Könyvtára és a BTK Kínai és Kelet-ázsiai Tanszék Könyvtára is visz fel adatokat.

A TTK Matematikai Könyvtár, a TTK Kémiai Könyvtár, a Szociológiai, Szociálpolitikai Intézet és Továbbképző Központ Könyvtára, a TTK Informatikai Tanszékcsoport Könyvtára, a TTK Oktatástechnikai Csoport Médiatára és Könyvtára és a BTK Görög Nyelvi és Irodalmi Tanszék Könyvtára már aláírta a megállapodást az Egyetemi Könyvtárral, amelyben az adatbázis közös építésének feltételeit rögzítették.

A modulok közül már üzemszerűen működik a lekeresés, a katalogizálás és a kölcsönzés.

Az olvasók¹¹ a kölcsönzőben 4 számítógépen, a tájékoztatóban 3 számítógépen használhatják a lekereső modult Windows-os felületen. A könyves feldolgozók 8, a folyóirat-feldolgozók 2, a szerzeményi osztály munkatársai szintén 2 számítógépen használják a lekereső és a katalogizáló modult. Külön program segítségével sikerült megoldani a katalógus-cédula előállításának problémáját is.

A kölcsönzői modul 4 számítógépen használható és 1 számítógép áll rendelkezésre az olvasók számára az előjegyzések elkészítéséhez. A kölcsönzői pulton lévő két számítógéphez egy blokknyomtató is kapcsolódik.

A kölcsönzési modul elvégzi a kölcsönzés és az előjegyzés folyamatának minden műveletét. A modul elkészíti a kölcsönzés lejárta után a felszólító leveleket, számon tartja és kezeli a késedelmi díjat, a beiratkozási díjat. A könyvtárközi kölcsönzésekkel úgy birkózik meg, hogy az egyes kölcsönző könyvtárakat, mint speciális olvasókat tartja nyilván. A fénymásolásból befolyt összegeket is feljegyzi egy másik speciális olvasó, a Fénymásoló segítségével.

---

¹¹ A karakteres lekeresést (CHUI) beindítása óta 2.256-an használták az ország és a világ minden tájáról.

Egy modulon kívüli eljárással sikerült megoldani a kölcsönző pénzügyi forgalmának elszámolását is.

A Folyóirat-érkeztetési és a Szerzeményezési modul még nem került bevezetésre.

Isten övjon meg bennünket attól, aki csak egy könyvet olvasott.

Az olvasók

A kölcsönkérő olyan, mint az angyal, a visszafizető, mint maga az ördög.

Számomra úgy tűnik, hogy az olvasók sokkal hamarabb és sokkal nagyobb hatáskörrel alkalmazkodtak az új helyzethez. Örömmel fogadták, a már más könyvtárakban megszokott számítógépes katalógust. Bár megtévesztő lehet a gépi katalógus (ugyanis sokkal több mű található meg a cédula-katalógusban, mint az adatbázisban), mégis sokat segít, hiszen az új beszerzéseket már csak itt lehet visszakeresni.

Probléma, hogy az Olvasóteremben még nincs kiépítve a számítógépes hálózat, s ezért ott nem tudják használni az adatbázist.

Az olvasókat sokkoló változások leginkább a kölcsönzés rendszerében következett be. Csökkent a kölcsönzési idő, szigorodott a lejárat határidő betartása, a késedelmi díjak behajtása, rendszeressé vált a felszólító levelek küldése. Emellett azonban következetesebb, az olvasók érdekeit jobban szolgáló lett a munkafolyamat. (Például az előjegyzési lehetőséget nagyon sokan veszik igénybe.)

Az olvasók jó része lelkesen fogadta, hogy már nem csak telefonon, hanem elektronikus levélben (email-ben) is meghosszabbíthatja a nála lévő mű kölcsönzési idejét.

A számok

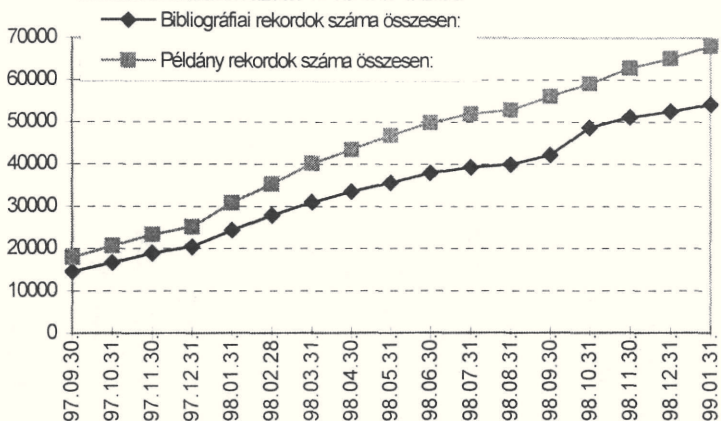
Három fajta hazugság van: hazugságok, leplezett hazugságok és a statisztika.

Jómagam matematikusként sokat dolgozom számokkal, s tudom, hogy a fenti „népi” bölcsesség igaz. Ám mégis, had mutassak

néhány számot, amelyek a Könyvtár adatbázisának növekedési ütemét jellemzik. Láthatjuk majd, hogy az eredmények biztatóak.

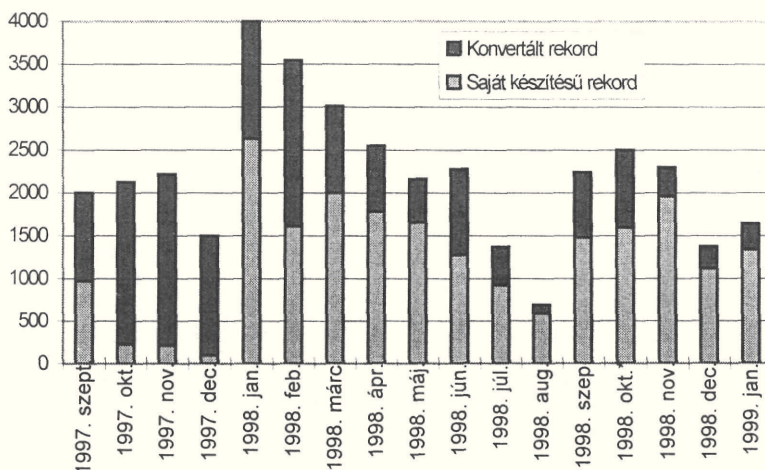
Statisztikákat az adatbázisról csak 1997 szeptembere óta gyűjtünk. Így az összehasonlításban csak az ez utáni adatok vesznek részt. De, mert a „nagyüzemi” munka körülbelül ekkor kezdődött el, a következtetések levonásakor ez nem okoz gondot.

Az első ábra az adatbázisban található bibliográfiai rekordok és példány rekordok számát mutatja. Jól látszik, hogy az első három hónapban a bibliográfiai rekordok és a példány rekordok számának növekedése egyenletes, egymáshoz képesti viszonyuk állandó. 1998 januárjában a rekordok növekedésének üteme megváltozik; gyorsul. Ez a BTK Központi Olvasótermének a feldolgozásba történő bekapcsolódásának és a Kölcsönző modul beindulásának köszönhető. (A kölcsönzői pultnál ún. gyorsfelvételek készülnek azokról a könyvekről, amelyek még nem találhatóak meg az adatbázisban. Ezek a rekordok csak minimális információkat tartalmaznak a könyvről — szerző, cím, jelzet, vonalkód — de a további kölcsönzésben ugyanúgy használhatók, mint a teljes rekordok.) Az ábrából az is jól látszik, hogy 1998. tavaszán a Történeti Tanszékek Könyvtára, őszén pedig az ÁJK Kari Könyvtára is bekapcsolódott a feldolgozásba.

Jelenleg 54.095 bibliográfiai és 68.045 példány rekordot tartalmaz az adatbázis.

A második ábrán a saját készítésű és az adatbázisba konvertálással bekerült bibliográfiai rekordok arányát láthatjuk. Szembetűnő a különbség az első és az utolsó 4 hónap között. A leválogatások száma erősen csökkent; az arány megfordult. Már nincs annyi leválogatás, a gyarapodás jórészt a saját készítésű rekordok teszik ki. Ennek oka, hogy már nincs feldolgozói restancia, s az újonnan beszerzett művek pedig még nem találhatók meg a rendelkezésre álló adatbázisokban.

A kezdetekben és jelenleg is a következő adatbázisokat használhatjuk a lekereséskor:

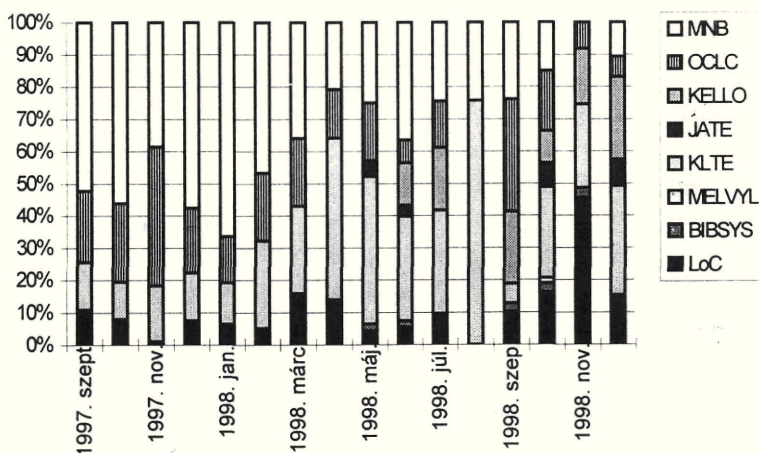
- ⇒ a Magyar Nemzeti Bibliográfia (MNB) CD-ROM-on,
- ⇒ a KLTE Központi Könyvtárának adatbázisa Internet-es lekereső (WebPac) segítségével,
- ⇒ a JATE Központi Könyvtárának adatbázisa Internet-es lekereső (WebPac) segítségével,
- ⇒ a Könyvtárellátó KhT (KELLO) adatbázisa Internet-es lekereső (WebPac) segítségével,
- ⇒ a Library of Congress (LoC) adatbázisa Z-kliens segítségével,

- ⇒ a MELVYL adatbázis (a kaliforniai egyetemi könyvtárak közös katalógusa) Z-kliens segítségével,
- ⇒ a BIBSYS adatbázis (a norvég egyetemi könyvtárak közös katalógusa) Z-kliens segítségével,
- ⇒ az OCLC (Online Computer Library Center Inc.) adatbázisa CD-ROM-on.

A felsorolt online adatbázisokból a letöltés ingyenes. Az MNB és a KELLO kivételével, amelyek HUNMARC, a letöltött rekordok USMARC formátumúak. A CD-n elérhető adatbázisok kivételével az állományokat naponta frissítik.

A letöltési lehetőségek még bővíthetők német, francia, angol adatbázisokkal. Ezekkel csak az a „gond”, hogy nem ingyenesek. Vagy a CD-t vagy az online hozzáférési lehetőséget lehet megvásárolni.

A folyóiratok bibliográfiai adatait a Nemzeti Periodika Adatbázisból (NPA) és az MNB-Periodikumok adatbázisból (IKB) töltöttük le. Ez egyszeri munka volt, amikor is az NPA-ból 3.110 rekord, az IKB-ből 856 rekord került át konvertálás után az adatbázisba.

Az előző ábra a letöltött rekordok egymáshoz viszonyított arányát mutatja forrásonként. (A 100% értéke az előző ábrában sötét színnel [Konvertált rekord] jelölt oszlop rész.)

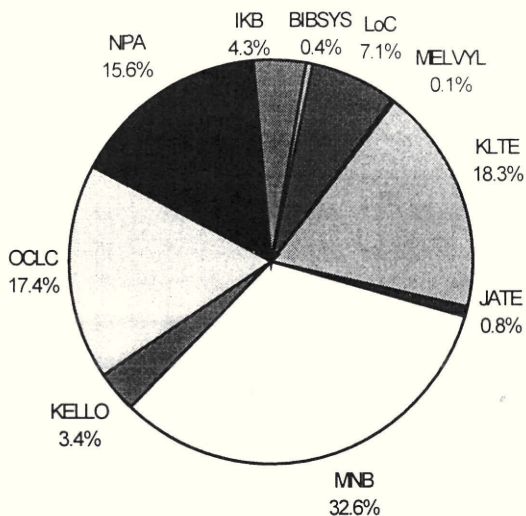
Jól látszik, hogy az MNB szerepét az idő folyamán átvette a KLTE adatbázisa.

A rendelések nyilvántartásának megkezdésével (s a köteles rendszer megszűnésével) nagy szerepet kap a KELLO adatbázisa.

Az LoC kissé halvány szereplését több dolog is magyarázhatja. Az adatbázis karbantartási okok miatt magyar idő szerint csak 12 órától érhető el. Ekkorra az Internet-es vonalak már zsúfoltak, a kapcsolat megteremtése lassú, az összeköttetés bizonytalan. Az LoC adatbázisa csak igen kis hányadban tartalmaz nem amerikai kiadású műveket, emiatt a találati arány csökken.

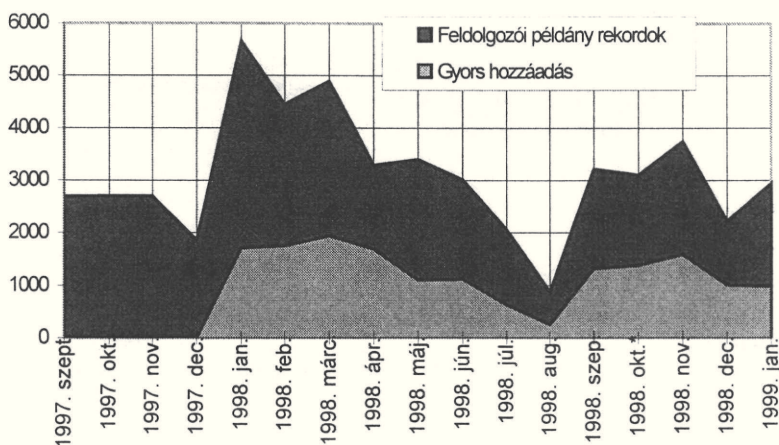
Eddig összesen 19.962 rekord került az adatbázisba letöltéssel.

Az összes letöltés forrás szerinti eloszlását ez az ábra mutatja.

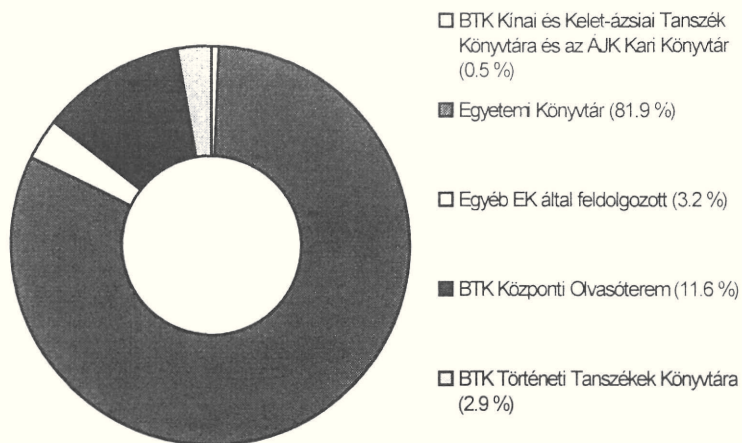

A következő ábra már nem a bibliográfiai rekordokat, hanem az ezekhez kapcsolt példány rekordokat mutatja. Jól látszik, hogy mikor mennek szabadságra a dolgozók (december, augusztus), s hogyan csökken nyáron a kölcsönzési forgalom (június, július).

Kiemelkedő 1998. január, február, március hónapja. Ekkor kapcsolódott be gőzerővel a BTK Központi Olvasóterme valamint ekkor érkezett meg s került az adatbázisba az OCLC-től megrendelt retrospektív feldolgozás. Össességében a feldolgozói példányok havi átlaga 2.140 rekord, míg a gyors hozzáadással készült példányok átlaga 1.267 rekord. Ez nem rossz!

Mint már említettem, az Egyetemi Könyvtár adatbázisának építésébe bekapcsolódott 4 könyvtár. A következő ábra a példányrekordok arányait mutatja az egyes könyvtárakban az összeshez képest. A BTK Központi Olvasóterem példányainak nagy arányát annak tudhatjuk be, hogy már igen régóta a Horizon-nal dolgoznak fel és itt tartják nyilván rendeléseiket is. A BTK Történeli Tanszék Könyvtára is szép eredményt mutat fel.

Nem én mondom, a világ mondja: minden egy.

(Herakleitosz)

A jövő

Nem lehetünk tudattalanok a dolgok végéről, ha ismerjük a kezdetüket.

(Aquinoi Szent Tamás)

Az integrált könyvtári rendszer, az adatbázis-kezelő Sybase és az AIX operációs rendszer verzióváltás előtt áll. Hamarosan az AIX 4.1-es, a Sybase 11.1-es és a Horizon 4.2-es verzió nyújtotta előnyöket használhatja ki a Könyvtár. Ilyen például a bibliográfiai rekordok egymáshoz kapcsolásának lehetősége, a rekordok létrehozásának, módosításának személy szerinti naplózása.

Ez a verzió azonban különleges abból a szempontból, hogy nem csak OS/2-es kliensekkel, hanem Windows NT Workstation-ön futó kliensekkel¹² is rendelkezik. A következő verziók már csak ilyen klienseket fognak tartalmazni. Éppen ezért a 4.2-es (alias 5.0-ás) verzió kedvező feltételeket biztosít majd a békés átmenethez.

Ehhez az átmenethez azonban meg kell teremteni a személyi és technikai feltételeket is. A már most elavultnak tekinthető számító-

¹² Ezt nevezték el Horizon 5.0-nak.

gépeket le kell cserélni modern, nagy kapacitású és teherbírású számítógépekre, s növelni kell a rendelkezésre álló eszközök számát is.

Az Egyetemi Könyvtár könyvtári integrációs terveiben további tanszéki könyvtárak bekapcsolása is szerepel. 1999-ben a következő könyvtárak csatlakozása várható:

- ⇒ BTK Görög Nyelvi és Irodalmi Tanszék Könyvtára
- ⇒ BTK Japán Tanszéki Szakcsoport Könyvtára
- ⇒ BTK Néprajzi Tanszékek Könyvtára
- ⇒ BTK Spanyol Nyelvi és Irodalmi Tanszék Könyvtára
- ⇒ BTK Török Filológiai Tanszék Könyvtára
- ⇒ Szociológiai, Szociálpolitikai Intézet és Továbbképző Központ Könyvtára
- ⇒ TTK Fizika Könyvtára
- ⇒ TTK Földrajzi Tanszékcsoport Könyvtára
- ⇒ TTK Informatikai Tanszékcsoport Könyvtára
- ⇒ TTK Kémia Könyvtára
- ⇒ TTK Matematika Könyvtára
- ⇒ TTK Oktatástechnikai Csoport Médiatára és Könyvtára
- ⇒ TTK Tudománytörténet és Tudományfilozófia Tanszék Könyvtára

S mert a BTK Központi Könyvtár is a Horizon rendszert használja, a tervek között a két könyvtár adatbázisának — az Exlibris-nek és az Alexandria-nak — egyesítése is szerepel.

A folyóirat-kezelő modul beindítása sokat segít majd a periodikák állapotának naprakész megjelenítésében. Az olvasó pontosan tudja majd, hogy melyik folyóirat, melyik száma érkezett már be, s a következő szám mikorra várható.

A szerzeményi modul felépítése miatt leginkább a költségkeretek nyilvántartására alkalmas. Ennek mind a Könyvtár, mind a Könyvtáron keresztül rendelő tanszéki könyvtárak is nagy hasznát veszik majd.

A naplózást (leltári nyilvántartást) egy, a rendszeren kívüli eljárással lehet majd megoldani. Ez a tervek szerint 1999-ben el is készül.

A cél¹³ tehát az, hogy a rendszer összes modulját felhasználva, az ELTE minden könyvtára ebben az adatbázisban, az Exlibrisben dolgozzon, s így átfogó képet kapjunk az Egyetem könyvtári állományáról.

A tervek megvalósításához a lelkesedéssel és akaraton kívül — Montecuccoli szavaival élve — már csak három dolog kell: pénz, pénz, pénz. Pénz eszközökre, pénz „megszállott” könyvtárosokra, pénz informatikusokra.

Résumé

La Bibliothèque Universitaire de l' Université Loránd Eötvös s'unissait à la Bibliothèque Centrale de la Faculté de Médecine Semmelweis, à la Bibliothèque Centrale de l'Université de Miskolc et à la Bibliothèque Centrale de la Faculté des Lettres de l'Université Loránd Eötvös.

En 1994, elle a acheté le système intégré de bibliothèque de la raison Dynix qui s'appelle Horizon. Avec celui-ci l'autorisation du travail de bibliothèque a commencé.

L'architecture client-serveur de la système se compose de Sybase, de l'OS/2, Windows NT et des OPAC-s qui peuvent manipuler les différentes surfaces et les différentes normes.

Le système couvre le cinq grandes régions: l'acquisition, le catalogage, le registre des périodiques, l'interrogation des catalogues informatisés, le service de prêt.

Après avoir surmonter les difficultés, on a commencé à entraîner les collaborateurs et à utiliser le système: c'était la „Manipulation” (service qui comprend les acquisition, le catalogage, la cotation et la reliure) qui s'est rattaché au travail pour la première fois, puis un an après le service de Prêt, le Dépouillement des périodiques et l'Acquisition aussi.

Selon les expériences on peut voir que les lecteurs et les collaborateurs avaient l'habitude ce système. Ils l'utilisent avec une grande efficacité.

Le but de la bibliothèque est que le base Exlibris indique le stock de la bibliothèque des facultés de l'Université Loránd Eötvös.

---

¹³ A cél elérését nagyban segíti majd a Magyar Osztott Közös Katalógus (MOKKA) beindulása is, mely katalógus előállításához, kezeléséhez és szolgáltatásához a Sunrise rendszert szintén a Dynix szállítja.